

23. Серeda В.В. Дисциплінарна відповідальність: поняття, принципи та види. *Університетські наукові записки*. 2014. № 1. С. 18–25. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILA=&_S21STR=Unzap_2014_1_5.

24. Трудове право України : підручник / С.М. Прилипка, О.М. Ярошенко. Вид. 2-ге. переробл. і доп. Харків, 2009. 728 с.

25. Пилипенко П.Д. Дисциплінарний проступок як підстава юридичної відповідальності у сфері трудових правовідносин. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 183–189.

26. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 03 березня 1998 р. № 137/98-ВР (у редакції від 01 січня 2022 р.) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 06.02.2022).

27. Іншин М.І., Щербина В.І., Ваганова І.М. Юридична відповідальність та інші примусові заходи у трудовому праві : навчальний посібник. Харків, 2012. 495 с.

28. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII (у редакції від 01 листопада 2022 р.) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення 06.02.2022).

29. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (у редакції від 11 липня 2021 р.) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 06.02.2022).

30. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII (у редакції від 01 січня 2022 р.) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 06.02.2022).

31. Про затвердження Порядку здійснення дисциплінарного провадження : Постанова Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 р. № 1039-2019-п (у редакції від 01 вересня 2021 р.) / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.02.2022).

32. Про затвердження Положення про дисципліну працівників гірничих підприємств : Постанова КМУ від 13 березня 2002 р. № 294-2002-п (у редакції від 19 листопада 2012 р.) / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.02.2022).

УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.9>

КОНДРАТЬЄВА І.І.

ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ РЯДОВОГО ТА НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

PECULIARITIES OF MEDICAL PROVISION OF PRIVATE PERSONS AND THE CHIEF OF THE CIVIL SERVICE PROTECTION IN UKRAINE

Актуальність статті полягає в тому, що належний рівень медичного забезпечення є важливим чинником, який впливає на вибір майбутньої професії, де особа, ризикуючи власним життям, має розраховувати на надання своєчасної медичної допомоги та медичної підтримки у випадку втрати працездатності. Ризик травмування на посадах у системі цивільного захисту є досить високим, тому держава на законодавчому рівні повинна забезпечити своєчасне виявлення негативного

© КОНДРАТЬЄВА І.І. – здобувач кафедри правознавства юридичного факультету (Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля)

впливу на здоров'я працівників служби цивільного захисту у разі залучення їх до ліквідації надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виконанням професійних обов'язків, та забезпечити вчасне надання медичної допомоги, провести заходи щодо реабілітації тощо. Медичне та санітарно-курортне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей має досить важливе значення, оскільки спрямоване не тільки на збереження життя та здоров'я особового складу органів управління та підрозділів служби цивільного захисту, а й на відновлення їхнього здоров'я у випадку втрати працездатності, підтримання належного рівня фізичної форми, необхідної для виконання покладених на них завдань та функцій. Метою статті є визначення основних особливостей медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту. У статті надано власне термінологічне розуміння поняття медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту. Наголошено на тому, що ризик травмування на посадах в системі цивільного захисту є досить високим, а тому держава на законодавчому рівні повинна забезпечити своєчасне виявлення негативного впливу на здоров'я працівників служби цивільного захисту у разі залучення їх до ліквідації надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виконанням професійних обов'язків, та забезпечити вчасне надання медичної допомоги, провести заходи щодо реабілітації тощо. У межах дослідження виділено та охарактеризовано основні особливості медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, як впливають зі специфіки служби цивільного захисту та категорії осіб, які підлягають соціальному захисту.

Ключові слова: *служба цивільного захисту, особа рядового та начальницького складу, медичне забезпечення, соціальний захист.*

The relevance of the article is that the appropriate level of medical care is an important factor influencing the choice of future profession, where a person, risking his own life, should count on the provision of timely medical care and medical support in case of disability. The risk of injury in positions in the civil protection system is quite high, so the state at the legislative level must ensure timely detection of adverse effects on the health of civil protection employees when involving them in the elimination of emergencies related to professional duties and ensure timely provision of medical care, rehabilitation measures, etc. Medical and sanitary-spa provision of members of the rank and file of the Civil Protection Service and members of their families is very important, as it is aimed not only at preserving the lives and health of personnel of management bodies and units of the Civil Protection Service, but also at restoring their health. In case of disability, maintaining the proper level of physical fitness necessary to perform the tasks and functions assigned to them. The purpose of the article is to determine the main features of medical care for members of the rank and file and senior staff of the civil defense service. The article provides its own terminological understanding of the concept of medical care for members of the rank and file and senior staff of the civil defense service. It is emphasized that the risk of injury in positions in the civil protection system is quite high, and therefore the state at the legislative level must ensure timely detection of negative impact on the health of civil protection employees when involving them in the elimination of emergencies. professional responsibilities and ensure timely medical care, rehabilitation measures, etc. The study highlighted and characterized the main features of medical care for members of the rank and file and senior staff of the civil protection service, as follows from the specifics of the civil protection service and the category of persons subject to social protection.

Key words: *civil protection service, private and chief staff, medical support, social protection.*

Актуальність теми. Належний рівень медичного забезпечення є важливим чинником, який впливає на вибір майбутньої професії, де особа, ризикуючи власним життям, має розраховувати на надання своєчасної медичної допомоги та медичної підтримки у випадку втрати працездатності. Ризик травмування на посадах у системі цивільного захисту є досить високим, тому держава на законодавчому рівні повинна забезпечити своєчасне виявлення негативного впливу

на здоров'я працівників служби цивільного захисту у разі залучення їх до ліквідації надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виконанням професійних обов'язків, та забезпечити вчасне надання медичної допомоги, провести заходи щодо реабілітації тощо. Медичне та санітарно-курортне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей має досить важливе значення, оскільки спрямоване не тільки на збереження життя та здоров'я особового складу органів управління та підрозділів служби цивільного захисту, а й на відновлення їхнього здоров'я у випадку втрати працездатності, підтримання належного рівня фізичної форми, необхідної для виконання покладених на них завдань та функцій. Фактично медичне забезпечення має чітко виражену соціальну функцію, суть якої зводиться до розуміння людини як найвищої соціальної цінності в державі, а збереження її життя та здоров'я є пріоритетними напрямками розвитку та функціонування держави та її органів.

Стан дослідження. Загалом питання діяльності осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту досліджувала досить незначна кількість науковців, серед яких варто відзначити роботи: В.М. Ковальчука, І.С. Ковалюка, А.О. Півня, О.Ф. Алімова та інших. Проте проблеми соціального захисту, а особливо питання медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, є недостатньо дослідженими з погляду наукової доктрини.

Метою статті є визначення основних особливостей медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту. Для досягнення поставленої мети у статті здійснюється аналіз норм законодавства, що регулює питання медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, окреслюється коло осіб, яким надається така допомога, визначаються спеціальні заклади, які здійснюють медичне забезпечення досліджуваної нами категорії осіб, тощо.

Виклад основного матеріалу. Переходячи до вивчення окресленої проблематики, значимо, що медичне забезпечення розуміють як організацію та здійснення комплексу заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я особового складу, запобігання виникненню та поширенню інфекційних захворювань, своєчасне надання медичної допомоги ураженим і хворим, їх своєчасну евакуацію, лікування та якнайшвидше одужання. Воно включає: лікувально-евакуаційні, санітарно-гігієнічні, протиепідемічні заходи, а також забезпечення підрозділів медичним майном. Медичне забезпечення передбачає: організацію та проведення лікувально-евакуаційних заходів, зокрема розшук потерпілих та уражених, своєчасне надання їм медичної допомоги, збір, вивезення (винесення) їх до місця розташування медичного пункту, сортування й підготовку до евакуації хворих та уражених у лікувальні заклади охорони здоров'я; організацію та проведення санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів, зокрема медичного контролю за станом здоров'я особового складу, санітарний нагляд за умовами проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, розміщення, харчування, водопостачання, банно-прального обслуговування особового складу, медичної експертизи продуктів харчування та питної води, здійснення заходів, спрямованих на зниження сприйнятливості особового складу до інфекцій, локалізацію та ліквідацію інфекційних захворювань у районах дій підрозділів; проведення медичних заходів, спрямованих на захист особового складу від ураження [1]. Проте таке розуміння медичного забезпечення у сфері цивільного захисту є досить розширеним, а тому ми пропонуємо його дещо звужити саме в контексті його тлумачення як одного із напрямів соціального захисту та соціального забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту. Пропонуємо під медичним забезпеченням осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту розуміти комплекс заходів, які передбачені на нормативно-правовому рівні, застосовуються у системі цивільного захисту та спрямовані на збереження життя людини, відновлення здоров'я, надання повної та своєчасної медичної допомоги особам рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, профілактику виникнення різних хвороб, збереження та відновлення психологічного здоров'я таких осіб, їх оздоровлення.

Однією із перших особливостей медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту є те, що медичне забезпечення наведеної вище категорії осіб має більш виражений соціальний захист порівняно з пересічними громадянами нашої держави. Безумовно, це пов'язано зі специфікою роботи таких осіб, які мають більш високий ризик травматизму та можливості отримати шкоду для здоров'я, а отже, мають бути більш захищеними. Крім того, це службовці, які відповідно до покладених на них завдань та функцій мають забезпечувати захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від

надзвичайних ситуацій шляхом запобігання виникненню таких ситуацій, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

Другою особливістю є те, що важливість медичного забезпечення та надання медичної допомоги особам рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей закріплена у спеціальному акті – Кодексі цивільного захисту, у Законі України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» [2] та прийнятих на їх виконання підзаконних нормативно-правових актів. Так, відповідно до статті 117 Кодексу цивільного захисту медичне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту організовується та здійснюється закладами охорони здоров'я центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [3]. Цим кодексом окреслено найбільш загальні аспекти медичного забезпечення, конкретизація яких здійснюється у підзаконних нормативно-правових актах. Аналіз медичного забезпечення у системі цивільного захисту дає змогу зробити висновок про те, що медичне забезпечення цієї категорії осіб регулюється значною кількістю нормативно-правових актів. Зокрема, важливим нормативно-правовим актом, який визначає медичне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей, варто назвати Порядок організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.08.2014 № 831, який визначає основні правові, організаційні та соціальні засади медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій [4]. Постановою Кабінету Міністрів України від 18.10.1999 року № 1923 «Про затвердження Порядку надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями» визначено механізм надання лікувально-профілактичної допомоги, проведення санаторно-курортного лікування, військово-лікарської, лікарсько-льотної, судово-медичної, судово-психіатричної експертизи, патолого-анатомічних досліджень, забезпечення лікарськими і протезними засобами [5]. Постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 року № 675 «Деякі питання надання медичної допомоги, забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей» окреслено питання взаєморозрахунків за надання медичної допомоги та забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, яке здійснюється закладами охорони здоров'я Міністерства охорони здоров'я, іншими державними або комунальними закладами охорони здоров'я, а також членів їх сімей, яке здійснюється закладами охорони здоров'я Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ та Міністерства охорони здоров'я, що проводяться відповідно до Порядку надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 1999 р. № 1923 [6]. Окремі аспекти медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту трапляються і в інших законах та підзаконних нормативно-правових актах, які регулюють окремі аспекти соціального захисту службовців цивільного захисту.

Наступна особливість медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту полягає в тому, що медичне забезпечення поширюється як на діючих працівників служби цивільного захисту, так і на інші категорії осіб, перелік яких чітко визначено на законодавчому рівні. Як приклад, відповідно до Порядку організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.08.2014 № 831, у системі ДСНС України обслуговуються такі категорії осіб: 1) особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту; 2) курсанти та ліцеїсти навчальних закладів цивільного захисту; 3) основні працівники професійних аварійно-рятувальних служб та працівники цивільного захисту (рятувальники); 4) ветерани служби цивільного захисту (військової служби, органів внутрішніх справ, державної пожежної охорони), звільнені в запас (відставку) з МНС України та ДСНС України); 5) особи, які відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» мають право на користування закладами охорони здоров'я ДСНС України, у тому числі при виході на пенсію та зміні місця роботи або служби; 6) особи, звільнені зі служби цивільного захисту, визнані особами з інвалідністю внаслідок війни внаслідок захворювання, каліцтва, пов'язаного з виконанням службових обов'язків, та інші особи з інвалідністю, які отримують пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та

деяких інших осіб»; 7) члени сімей осіб рядового і начальницького складу, курсантів навчальних закладів цивільного захисту, загиблих під час проходження військової служби [4].

Отже, досліджуючи питання медичного забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей, варто здійснити класифікацію такого виду забезпечення за суб'єктами: 1) щодо діючих осіб, рядового і начальницького складу служби цивільного захисту; 2) щодо осіб, які навчаються у навчальних закладах цивільного захисту; 3) щодо осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які втратили працездатність; 4) щодо колишніх осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які є пенсіонерами цивільного захисту; 5) щодо членів сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту. Такий широкий перелік осіб, яким може надаватися медична допомога, безумовно, є досить важливим, оскільки можемо констатувати факт того, що медична допомога надається не тільки під час перебування особи на службі, а таке право виникає як ще до підписання контракту, так і після його закінчення та фактично звільнення особи зі служби цивільного захисту у передбачених законом випадках.

Іншою особливістю є те, що медична допомога надається не тільки у закладах охорони здоров'я, а й у місцях їх дислокації і в місцях проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в обсязі першої медичної та долікарської допомоги. Тобто надання медичної допомоги здійснюється й за місцем виникнення надзвичайної події, там, куди направляються сили та засоби цивільного захисту для надання допомоги та ліквідації надзвичайної події. Це є досить важливим чинником соціального захисту осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, оскільки під час ліквідації надзвичайних подій можуть виникнути різні ситуації щодо загрози життю та здоров'ю, травматизму осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, які безпосередньо задіяні на місцях аварії чи надзвичайної ситуації. Одним із нещодавніх яскравих прикладів виникнення такої надзвичайної ситуації була пожежа у двоповерховому будинку в Одесі, яка сталася 22 березня 2021 року. Під час ліквідації пожежі до бригади швидкої медичної допомоги звернувся зі скаргою на погіршення самопочуття командир відділення 8-ї державної пожежно-рятувальної частини. Медики намагалися надати необхідну допомогу, але рятувальник 1973 року народження помер у машині швидкої допомоги [7]. Тому важливим є надання таким особам першої лікарської допомоги, вчинення негайних медичних заходів до передачі їх до медичного закладу та подальшої госпіталізації.

Окремою особливістю варто назвати створення спеціальних органів на базі Державної служби з надзвичайних ситуацій, які опікуються питаннями медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту. Створення таких органів та центрів означає, що питання медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту є пріоритетним напрямом їх соціального захисту, забезпечення таких осіб належним рівнем медичної допомоги, консультування з медичних питань, консультування щодо погіршення стану здоров'я тощо. Так, про важливість медичного забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей свідчить те, що на базі Державної служби з надзвичайних ситуацій створено відповідне управління, що має назву «Управління організації медичного забезпечення, медико-біологічного захисту та охорони праці». Це самостійний структурний підрозділ Державної служби України з надзвичайних ситуацій, який підпорядкований заступнику Голови ДСНС відповідно до розподілу обов'язків. Основними завданнями Управління є реалізація у межах своїх повноважень державної політики з питань охорони здоров'я та організації медичного забезпечення особового складу органів управління та підрозділів служби цивільного захисту, медичного та біологічного захисту населення при надзвичайних ситуаціях, організація проведення військово-лікарської експертизи серед осіб рядового та начальницького складу ДСНС, організація та здійснення заходів з охорони праці в системі ДСНС [8]. Одним із напрямів вказаного управління є організація проведення військово-лікарської експертизи серед осіб рядового та начальницького складу ДСНС, що є важливим чинником визначення стану здоров'я таких осіб, а отже, і подальшого вирішення питання про можливість їх перебування на службі.

З метою організації здійснення належного медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та їхніх сімей передбачено функціонування Медичного центру державної служби України з надзвичайних ситуацій. Відповідно до Положення про Медичний центр державної служби України з надзвичайних ситуацій, затвердженого наказом Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 26 червня 2019 р. № 374, останній створений з метою організації та надання медичної допомоги особам рядового і начальницького

складу служби цивільного захисту, ветеранам служби цивільного захисту, особам з інвалідністю внаслідок війни та іншим особам, які законодавчо мають право на лікування у закладах охорони здоров'я в системі ДСНС, заснований на державній власності та належить до сфери управління ДСНС. Метою функціонування вказаного центру відповідно до Положення є: 1) забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, ветеранів служби цивільного захисту, осіб з інвалідністю внаслідок війни та іншим осіб, які законодавчо мають право на лікування у закладах охорони здоров'я в системі ДСНС, доступною, своєчасною та якісною медичною допомогою; 2) зниження захворюваності серед осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, ветеранів служби цивільного захисту, осіб з інвалідністю внаслідок війни та інших осіб, які законодавчо мають право на лікування у закладах охорони здоров'я в системі ДСНС; 3) своєчасна діагностика та забезпечення дієвого лікування захворювань, травм та отруєнь [9].

У звіті про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2019 році зазначено, що у 2019 році введено в дію Медичний центр ДСНС, де особовий склад і ветерани служби цивільного захисту отримують амбулаторно-поліклінічну та спеціалізовану медичну допомогу, проходять комплексні профілактичні медичні огляди, лікуються в умовах денного стаціонару, перебувають під диспансерним спостереженням лікарів. Зазначено, що в Центрі функціонує амбулаторно-поліклінічне, хірургічне, стоматологічне відділення, відділення лабораторної діагностики та відділення денного стаціонару. Центр укомплектований професійним медичним персоналом та сучасним медичним обладнанням. Запроваджено систему електронного запису на прийом до лікаря, введено в дію електронну систему «лікар – пацієнт». З 2020 року на базі Центру функціонуватиме гарнізонна лікарсько-експертна комісія [10, с. 38].

Окремою особливістю медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту варто назвати й постійний моніторинг стану їхнього здоров'я, оскільки стан здоров'я безпосередньо впливає на можливість подальшого виконання своїх повноважень та загалом можливості перебування на службі. Це є досить важливим напрямом соціального захисту працівників служби цивільного захисту, оскільки дає змогу своєчасно виявити певні захворювання, діагностувати хвороби, а рання діагностика – запорука своєчасного лікування та безпрецедентного одужання. Ланцюг між здійсненням моніторингу, своєчасним лікуванням та продовженням контракту із службою цивільного захисту є досить вагомим, оскільки праця в системі цивільного захисту вимагає міцного здоров'я та відсутності захворювань. Так, пунктом 176 Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового та начальницького складу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 року № 593, передбачено, що контракт про проходження служби цивільного захисту припиняється (розривається), а особи рядового і начальницького складу звільняються із служби цивільного захисту за станом здоров'я на підставі висновку центральної лікарсько-експертної комісії ДСНС про непридатність або обмежену придатність до служби [11].

Так, моніторинг, на нашу думку, полягає в такому: 1) проведення експертизи тимчасової непрацездатності осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту; 2) проведення лікарської експертизи щодо осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, в тому числі й щодо кандидатів на службу в органи та підрозділи служби цивільного захисту, кандидатів на навчання в навчальні заклади ДСНС; 3) забезпечення вакцинавання згідно з календарем вакцинавання, а також від інших збудників хвороб, наприклад коронавірусної хвороби; 4) діагностика та лікування хвороб; 5) забезпечення дотримання вимог законодавства з питань охорони здоров'я та медико-біологічного захисту; 6) організація та проведення лікувально-профілактичних заходів осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, ветеранів служби цивільного захисту, осіб з інвалідністю внаслідок війни та інших осіб, які законодавчо мають право на лікування у закладах охорони здоров'я в системі ДСНС; 7) визначення потреб у лікарських засобах тощо.

Важливою особливістю, на нашу думку, слід назвати й те, що визначення придатності стану здоров'я осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту є одним із чинників, який впливає на можливість отримання такими особами інших передбачених законом соціальних гарантій. Йдеться про встановлення причинного зв'язку захворювань, поранень, контузій, травм та каліцтв у осіб рядового й начальницького складу, що проходять службу, під час їх звільнення та осіб рядового й начальницького складу, які звільнилися зі служби, із проходженням служби або виконанням службових обов'язків. Особам, яким підтверджено причинний зв'язок

та на основі відповідного медичного висновку встановлено певну групу інвалідності, здійснюється грошова виплата.

Важливою особливістю, на нашу думку, є й значна кількість заходів, визначених на законодавчому та нормативно-правовому рівні, які віднесено до медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей. Зокрема, відповідно до Порядку медичне забезпечення в системі ДСНС України включає комплекс лікувально-профілактичних, санітарно-гігієнічних, організаційно-методичних, протиепідемічних заходів та заходів медичного постачання, забезпечення оперативного медичного реагування на надзвичайні ситуації, надання своєчасної медичної допомоги рятувальникам та проведення їх медико-психологічної реабілітації, що здійснюються закладами охорони здоров'я ДСНС України.

Відзначимо, що медичне забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту дещо відрізняється від медичного забезпечення звичайних людей, оскільки це пов'язано із підвищеним ризиком для їх життя та здоров'я та необхідністю в таких умовах виконувати функції держави. А тому, враховуючи специфічну діяльність, яку останні виконують, підвищені ризики для їхнього життя та здоров'я та напрями держави щодо збереження та забезпечення громадян соціальними гарантіями, необхідним є створення дієвого механізму медичного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, підвищення ефективності надання медичної допомоги, забезпечення відповідним санаторно-курортним лікуванням таких осіб, створення всіх необхідних умов для їх лікування, відновлення та реабілітації.

Список використаних джерел:

1. Нормативно-правові акти та література: Реагування на виникнення надзвичайних ситуацій. Під заг. редакцією. Гур'єва С.О. ІДУЦЗ НУЦЗУ, УНПМЦ та МК МОЗ України, 2010.
2. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24.03.1998 № 203/98-ВР. Офіційний вісник України. 1998. № 15. Стор. 2. Стаття 564.
3. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI // Відомості Верховної Ради, 2013, № 34-35, ст. 458.
4. Порядок організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18.08.2014 № 831. Офіційний вісник України. 2014. № 77. Стор. 376. Стаття 2208.
5. Про затвердження Порядку надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.10.1999 року № 1923. Офіційний вісник України. 1999. № 42. Стор. 146. Стаття 2099.
6. Деякі питання надання медичної допомоги, забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 року № 675. Офіційний вісник України. 2013. № 73. Стор. 45. Стаття 2685.
7. В Одесі під час гасіння пожежі загинув рятувальник. Слово і діло. Аналітичний портал. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/22/novyna/suspilstvo/odesi-hasinnya-pozhezhi-zahynuv-ryatuvaynyk>
8. Управління організації медичного забезпечення, медико-біологічного захисту та охорони праці. URL : <https://www.dsns.gov.ua/ua/Upravlinnya-organizaciyi-medichnogo-zabezpechennya-mediko-biologichnogo-zahistu-ta-ohoroni-praci.html>
9. Положення про Медичний центр Державної служби з надзвичайних ситуацій. Наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 26.06.2019 року № 374. URL : <https://mc.dsns.gov.ua/ua/Polozhennya.html>
10. Звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2019 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/zvit-2019-dsns.pdf
11. Про затвердження Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 11.07 2013 р. № 593. Офіційний вісник України. 2013. № 67. Стор. 9. Стаття 2436.